

EIROPAS ZIŅAS

NR. 5. 2018. GADS

Gaidāma cīņa par Eiropas naudu

Eiropas Savienības (ES) daudzgadu finanšu shēmas (DFS) 2021. – 2027. gadam sākotnējais projekts paredz vairākas būtiskas pārmaiņas ES līdzekļu sadalē dalībvalstīm.

Latvijai nāksies rēķināties ar ES fondu līdzekļu samazinājumu, bet kādēļ un ko jaunais daudzgadu finanšu plāns paredzēs pārējām dalībvalstīm?

► 2. lpp.

Eiropas ziņas ir Latvijas Ārlietu ministrijas, Eiropas Parlamenta Informācijas biroja Rīgā un Eiropas Komisijas pārstāvniecības (EKP) Latvijā kopīgs izdevums. To finansē EKP. Gaidīsim Jūsu komentārus, atsauksmes un ierosinājumus e-pastā: eiropas.zinas@gmail.com

Gaidāma cīņa par Eiropas naudu

ES daudzgadu finanšu shēma, bieži dēvēta arī par daudzgadu finanšu ietvaru vai ES daudzgadu budžetu, ir viena no trim galvenajām ES budžeta sistēmas sastāvdaļām – līdztekus savienības gada budžetiem un noteikumiem par pašu resursiem. Runājot vienkāršāk, ar DFS starpniecību tiek noteikts, cik līdzekļu kopumā (skaitliskā izteiksmē) un cik dažādām politiskajām un ekonomiskajām prioritātēm, nozarēm, utt., savienība vismaz piecu gadu plānošanas periodā var tērēt no ikgadējā budžeta, uzņemoties pienākumus veikt kādus maksājumus (tādus kā, piemēram, maksājumi lauksaimniekiem).

Jāpiebilst, ka DFS ietvaros tiek noteikti saistību un no tām izrietošo maksājumu (oficiāli tiek izmantoti termini – saistību apropriācijas un maksājumu apropriācijas) maksimālie apmēri katram gadam. Tas nozīmē – saistības un maksājumi var nesasniegt šo robežu, taču nedrīkst to pārsniegt. Praksē šādas situācijas gan negadās pārāk bieži, tomēr ja tā notiek, tad līdzekļi tiek vai nu pārvirzīti uz nākošo gadu budžetiem, vai arī tiek panāktas vienošanās par neizmantoto saistību novirzīšanu citiem mērķiem.

Tāpat līdzekļu piešķiršana viena gada budžeta ietvaros nenozīmē, ka šīs summas tajā pašā gadā arī tiks iztērētas – maksājumi bieži tiek veikti arī pa daļām vairāku gadu garumā, kas ir tikai loģiski, īstenojot, piemēram, lielus būvniecības projektus. Tā ES 2018. gada budžets paredz 160,1 miljardu eiro saistībās un 144,7 miljardus eiro maksājumos.

Pēdējie daudzgadu plānošanas periodi ES ilgst septiņus gadus, un uz šādu laiku (no 2021. līdz 2027. gadam) attieksies arī nākošais daudzgadu finanšu ietvars. Tā vadlīnijas Eiropas Komisija (EK) prezentēja šā gada maijā, līdz ar to sākot nākošās DFS apspriešanu. Sarunās par DSF piedalās EK, Eiropas Parlaments (EP) un ES Padome (dalībvalstu nozaru ministri), un tās, protams, aptver ne tikai jautājumus par līdzekļu sadalījumu starp nozarēm un valstīm, bet arī jautājumus par pašu resursiem (ES budžeta finansējuma avotiem).

Oficiālā procedūra paredz, ka sarunu noslēgumā ES Padome, saņemot EP piekrišanu, vienbalsīgi pieņem Eiropas Komisijas izstrādātu regulu par DFS, pie kam EP ir tikai tiesības piekrist vai nepiekrist šai regulai, bet nav tiesību to mainīt. *De facto* tikmēr ļoti liela loma ir Eiropadomei – dalībvalstu vadītājiem. Tradicionāli tieši Eiropadomes sēdēs tiek panāktas galvenās stratēģiskās vienošanās par DFS.

Sākotnējais piedāvājums

DFS vadlīnijas nākamajam periodam – 2021. – 2027. gadam – EK, kā jau minēts, prezentēja šā gada maijā. Taču šīs vadlīnijas, protams, ir tikai atskaites punkts sarunām. DFS regula var pat jūtami atšķirties no sākotnējā piedāvājuma, tomēr šeit ir vērts atcerēties, ka arī projekta izstrāde un vispār EK darbība nenotiek atrauti no dalībvalstīm. Proti, arī šāda mēroga projektos jau tapšanas stadijā tiek iekļautas iespējami daudz ES dalībvalstu intereses un vēlmes, pie kam ES vadošajām valstīm – it īpaši Vācijai un Francijai – iespēju ietekmēt projektu izstrādi vienmēr ir vairāk, nekā mazāk ietekmīgajām savienības dalībniecēm. Rezultātā DFS projekts atspoguļo ne tikai EK, bet arī kā minimums ES vadošo valstu skatījumu uz savienības topošo daudzgadu budžetu, ekonomiskajām un politiskajām prioritātēm, kā arī problemātiskajiem virzieniem.

Sākotnējie EK ierosinājumi paredz DFS 1,28 triljona eiro apmērā (kopā uz septiņiem gadiem), kas atbilst 1,11 % no 27 dalībvalstu (neskaitot Lielbritāniju, kura gatavojas pamest savienību) nacionālā kopienākuma, ieskaitot Eiropas Attīstības fondam paredzētās summas, kas pašlaik līdzinās 0,03 % no ES nacionālā kopienākuma. Ierosinājumi arī paredz izdevumu samazināšanu ļoti nozīmīgajām kopējai lauksaimniecības un kohēzijas politikai – attiecīgi par 5 % un 7 %. Tostarp piedāvāts samazināt arī izdevumus Kohēzijas fondam par 45 %, bet Eiropas Lauksaimniecības fondam lauku attīstībai – par vairāk nekā 25 %.

Tiesa, te jānorāda, ka lielāko daļu izdevumu samazinājuma piedāvāts kompensēt ar citu

mehānismu starpniecību, tomēr ne pilnā apmērā. Samazinājums par 6 % plānots arī attiecībā uz Eiropas Sociālo fondu – neraugoties uz tā darbības jomas paplašināšanu un jaunu iniciatīvu nodošanu fonda pārziņā. Tajā pašā laikā, piemēram, migrācijas kontrolei un robežapsardzei finansējumu paredzēts vairāk nekā divkārtot, bet vides aizsardzības un cīņas ar klimata izmaiņām programmai LIFE palielināt par gandrīz 60 %. Ir gaidāmi būtiski palielinājumi arī vairākos citos virzienos.

Vēl DFS projektā ir priekšlikumi par pašas ES resursu sistēmas reformu. Šobrīd lielāko daļu pašu resursu jeb dalībvalstu iemaksu ES budžetā veido summas, kas aprēķinātas, balstoties uz pievienotās vērtības nodokli (PVN). Vienota likme 0,3 % apmērā tiek piemērota katras dalībvalsts saskaņotajai PVN bāzei, gan ar piebildi, ka ar nodokļiem apliekamā bāze ir puse jeb 50 % no katras valsts nacionālā kopienākuma. Reformu priekšlikumi paredz vienkāršot esošos pašu resursus, kā arī ieviest trīs jaunus, kas būtu balstīti uz virkni citu rādītāju – tādu kā siltumnīcas efektu radošo izmešu nonākšana atmosfērā, bezdarbs jauniešu vidū, migrācija, izglītības līmenis utt. Tāpat ir ierosināts pilnībā atteikties no dažādām atlaidēm un korekcijām, kuras sev nodrošinājušas atsevišķas ES dalībvalstis. Tā, piemēram, Dānijai, Nīderlandei, Austrijai un Zviedrijai ir tiesības uz fiksētu samazinājumu to iemaksām

ES budžetā, bet Dānijas, Īrijas un pagaidām arī Lielbritānijas iemaksas ir samazinātas, jo tās nepedalās dažās politikas jomās, kas saistītas ar tieslietām un iekšlietām.

Tomēr par neraugoties uz reformu priekšlikumiem, DFS 2021. – 2027. gadam procentuāli būs mazāka, nekā patlaban spēkā esošā DFS, kas savukārt ir mazāka, nekā DFS 2007. – 2013. gadam. Abos gadījumos šīs situācijas pamatā gan ir objektīvi apstākļi – spēkā esošo DFS ietekmēja globālā finanšu un ekonomiskā krīze, savukārt uz topošo DFS ietekmi atstāj Lielbritānijas izstāšanās no ES, kas radīs 91 miljarda eiro lielu robu šajā sistēmā.

Kā uzskata, piemēram, EP – visu apvienotās Eiropas plānu un vajadzību nodrošināšanai nākošajā septiņgadē nepieciešams paredzēt DFS 1,3 % apmērā no ES dalībvalstu nacionālā kopienākuma, kas attiecīgi nozīmē arī dalībvalstu pašu resursu palielināšanu. Tomēr dalībvalstu vidū šim solim nav nekāda atbalsta, tādēļ DSF kopējie apmēri, pat neraugoties uz EP centieniem, visticamāk, netiks būtiski mainīti.

Kā ar Baltiju

Par galveno kļūšanas akmeni ceļā uz DFS regulas pieņemšanu var kļūt fakts, ka EK ierosinājumi, ja tie tiks īstenoti, novedīs pie finansējuma samazināšanas Austrumeiropai un Baltijas valstīm, vairāk atbalstot Dienvideiro-

Līdzekļu piešķiršana viena gada budžeta ietvaros nenozīmē, ka šīs summas tajā pašā gadā arī tiks iztērētas

DSF kopējie apmēri, pat neraugoties uz EP centieniem, visticamāk, netiks būtiski mainīti

Izdevumi EK ierosinātās ES daudzgadu finanšu shēmas 2021.-2027. gadam ietvaros (miljardi eiro):

Avots: Eiropas Komisija

Nevar noliegt, ka ES līdzekļu Latvijā būs mazāk

pas valstis. Sākotnējā jautājuma "cena" ir 37 miljardi eiro gadā, un vairāk par pusi no šīs summas veido iespējamais finansējuma samazinājums Polijai. Atbilstoši laikraksta *Financial Times* aplēsēm, ikgadējo finansējumu Varšavai, kas šobrīd ir 83,9 miljardi eiro, ierosināts samazināt par 19,5 miljardiem eiro jeb 23 %. Procentuāli apmēram līdzīgs vai pat lielāks samazinājums paredzēts vēl virknei Austrumeiropas un Baltijas valstu, ieskaitot Latviju.

Finansējumu palielināt, savukārt, paredzēts tādām valstīm kā Spānija – par 5 % (līdz 34 miljardiem eiro), Itālija – par 6,4 % (līdz 38,6 miljardiem eiro), Grieķija – par 8% (līdz 19,2 miljardiem eiro).

It īpaši Polijā un arī Ungārijā, kur iespējams samazinājums par 24 %, jau ir izskanējusi nepmierinātība ar šādu iespējamo notikumu attīstību un pausta gatavība cīnīties par savu interesēm. Gan korektākā formā, taču gatavību aizstāvēt savas intereses paudušas arī Baltijas valstis, tostarp Latviju. Cits jautājums gan ir, cik pamatots ir šis sašutums. Pirmkārt jau, ja rēķina ES atbalstu uz vienu cilvēku, tad, piemēram, Latvijai un Slovēnijai paredzētais finansējums – ap 300 eiro uz vienu iedzīvotāju gadā – joprojām ir trīs reizes lielāks, nekā, pie-

mēram, Itālijai paredzētie līdzekļi. Tāpat vairākums pārdalīto līdzekļu nonāks nevis Dienvideiropā, bet gan citās ES programmās un fondos. Tostarp jūtams līdzekļu pieaugums paredzēts digitalizācijai vai *Austrumu partnerības* tālākai attīstīšanai. Visbeidzot, nav iespējams noliegt, ka Dienvideiropā tiešām pastāv problēmas un tai ir nepieciešams finansējuma palielinājums, pat ja citos reģionos šos līdzekļus uzskata par "saviem".

Tomēr kopumā nevar noliegt, ka ES līdzekļu Latvijā būs mazāk. Piemēram, Latvijas Finanšu ministrija ir publiskojusi trīs scenārijus nākošajai septiņgadei, kuri visi paredz ES finansēto publisko investīciju samazināšanos. Optimistiskajā scenārijā kritums paredzēts 6 % jeb 20-25 miljonu eiro gadā, reālistiskajā – 17 % jeb 60 miljonu eiro gadā, savukārt pesimistiskajā – 20-30 % jeb 90-110 miljonu eiro gadā.

Protams, šie scenāriju neattiecas uz visu Latvijai pieejamo ES finansējumu (kopējais ES fondu finansējums Latvijai šajā DFS periodā ir 4,4 miljardi eiro), tomēr kopainu iezīmē pietiekami labi. Attiecīgi – tas ir arī labs motivs, lai pacīnītos par Latvijai labvēlīgāku līdzekļu sadali, kā arī meklētu iespējas nosacītā iztrūkuma noseģšanai. ■

#EUandME filmas uz salas

Jauniešiem aktuālie temati – mobilitāte, digitālās iespējas, jaunuzņēmumu veidošana, jaunatnes darba un prakses iespējas, kā arī vides jautājumi apspēlēti piecās #EUandME īsfilmās, kuras uzņēmuši Eiropā pazīstami režisori. Tās būs iespēja noskatīties "Jauniešu dienas" laikā Cēsis 1. septembrī, kad visas filmas tiks izrādītas īpašā "Iedvesmo" teltī uz Cēsu Pils parka diķa saliņas. Telts būs atvērta no plkst. 17.30 līdz 22.00. Vakara gaitā uz salas būs iespēja arī tikties ar Latvijā zināmām personībām. Lai iedrošinātu un mudinātu jauniešus paveikt savā dzīvē vairāk un nebaidīties no lieliem mērķiem, viņi stāstīs par savu pieredzi, kā veidojies viņu dzīves ceļš, kādās vērtībās un zināšanās viņi balstījušies, lai sasniegtu gan personīgos, gan profesionālos mērķus. Vakara gaitā uzstāsies arī Karaliskais improvizācijas teātris. Savukārt īsfilmu oriģinālvalodās ar titriem latviešu valodā jau tagad var noskatīties arī vietnē <https://europa.eu/euandme/lv>.

Iespēja uzņemt savu filmu

Tie, kuri ne tikai labprāt skatās citu veidotu kino, bet sapņo arī par iespēju uzņemt savu

filmu, septembrī aicināti piedalīties Eiropas jauno filmu veidotāju konkursā, kinolentē attēlojot Eiropas iespējas cilvēku dzīvē. Lai piedalītos konkursā, dalībniekiem jāiesniedz filmas sižeta rakstveida izklāsts un vienvirrūnī uzņemts video, kurā pamatota iecerētās filmas nozīme. Žūrija, kurā darbosies vairāki režisori, izvēlēsies desmit finālistus, no kuriem pieci labākie tiks izvēlēti publiskā balsojumā. Konkursa uzvarētāji saņems atbalstu filmas uzņemšanai. Ar konkursa noteikumiem un pieteikuma formu var iepazīties #EUandME vietnē www.europa.eu/euandme.

Radošā telts Vērmanes dārzā

Tiem, kas vēlas vairāk uzzināt par Eiropas Savienības piedāvātajām iespējām ceļot, studēt, iepirkties, ērti piekļūt internetam, saņemt konsultācijas vai atbalstu sava uzņēmuma veidošanā, būs iespēja to visu noskaidrot arī īpašā teltī 9. septembrī Tēva dienas festivāla laikā Rīgā, Vērmanes dārzā. #EUandME radošajā teltī laikā no plkst. 12 līdz 17, izmantojot līdzības ar latviešu literārajiem tēliem, ikviens ir aicināts izzināt, iepazīt un atklāt Eiropas pamatvērtības. Ko darīt šeit būs visiem ģimenes locekļiem – teltī visu dienu norisināsies dažādas spēles, būs iespēja saņemt balvas, bet paši mazākie pasākuma apmeklētāji varēs zīmēt, līmēt un krāsot vai kopā ar vecākiem salikt lielo Eiropas kartes puzzle. Telts apkārtnē būs arī piemērota, lai kopā ar bērniem atpūstos mīkstajos, zilajos krēslos un baudītu svētku noskaņu.

Vēl daudz interesanta un noderīga

Taču pieminētais nebūt nav viss, ko kampaņa sevī ietver. Lai uzzinātu vairāk par to, seko līdz #EUandME pasākumiem un noderīgai informācijai Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā sociālo tīklu kontos [Facebook](https://www.facebook.com/euandme) un [Twitter](https://twitter.com/euandme).

Savukārt, ja sociālajos tīklos raksti par saviem iespaidiem ceļojot, tīru vidi, studijām, sapņiem vai gluži vienkārši dzīvi Eiropas Savienībā, lieto tēmturi #EuandME – varbūt tas iedrošinās, iedvesmos vai tīri praktiski palīdzēs vēl kādam citam!

Ja strādā ar jauniešiem vai vēlies veidot sadarbību kampaņas ietvaros, sazinies ar Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā Komunikācijas daļas projektu vadītāju Inesi Knipši, rakstot e-pastu inese.knipse@ext.ec.europa.eu.

Dialogs par mūsdienīgām patērētāju tiesībām

Rīgā 30. augustā notiks īpaša diskusija “Dialogs par mūsdienīgām un efektīvi īstenojamām patērētāju tiesībām!” Tās mērķis – diskutēt par Eiropas Komisijas “Uz patērētājiem orientētajā jaunajā kursā” (New Deal for Consumers) paredzētajām izmaiņām un jaunām prasībām. To vidū arī par sankciju harmonizēšanu (būt vai nebūt sodiem līdz 4 % no apgrozījuma kā minimālam standartam), efektīvākiem mehānismiem individuālai tiesiskai aizsardzībai kolektīvo pārkāpumu gadījumā, kā arī elastīgākiem noteikumiem, realizējot atteikuma tiesības – vai ieguvēji būs abas puses?

Diskusijā piedalīsies Eiropas Komisijas Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāta ģenerāldirektore Tīna Astola (Tiina Astola), Ekonomikas ministrijas valsts sekretārs Ēriks Eglītis, kā arī Patērētāju tiesību aizsardzības centra direktore Baiba Vītoliņa un citu institūciju pārstāvji, patērētāju un dažādu jomu uzņēmēju organizācijas.

Diskusijas sākums – plkst. 15.15. Vieta – Viesnīcas Grand Hotel Kempinski Rīga, konferenču zāle “Ballroom 2”, Aspazijas bulvāris 22, Rīga.

Dalībai tajā iepriekš jāreģistrējas [šeit](#). Jautājumu gadījumā varat rakstīt e-pastu (pasts@ptac.gov.lv) vai zvanīt – tel. 67388622.

Vairāk par tā dēvēto Patērētāju jauno kursu var uzzināt Eiropas Komisijas izveidotajā vietnē [šeit](#).

Foto orientēšanās mantojumā

Eiropas Savienības mājā (Aspazijas bulvārī 28, Rīgā) jau septembra vidū uz dažādām aktivitātēm aicinātas ģimenes un ne tikai.

Tā Eiropas kultūras mantojuma dienās, 14. un 15. septembrī, skolēni un skolotāji, studenti, ģimenes un draugi aicināti individuāli vai pārī fotografēt, risināt mīklas un tuvāk iepazīt dažādas ar Eiropas Savienību un kultūras mantojumu saistītas vietas un objektus galvaspilsētā, piedaloties foto orientēšanās spēlē “Izzini Eiropu Rīgā!”. Uzdevumi būs pieejami latviešu un angļu valodā, tāpēc piedalīties var arī ārvalstu studenti un citi interesenti.

Spēles uzdevumi 14. septembrī plkst. 10 būs publicēti gan internetā www.esmaja.lv, gan arī drukātā veidā saņemami ES mājā. Spēle ilgs līdz 15. septembra plkst. 14. Norises vieta – Vecrīga un tās apkārtnē. Lai apmeklētu visus desmit kontrolpunktus, būs jānoiet apmēram pieci kilometri, uzdevumi veicami apmēram divu stundu laikā. Starp visiem dalībniekiem, kas būs ieguvuši lielāko punktu skaitu, tiks izlozēti pieci dāvanu komplekti – grāmatnīcas dāvanu kartes un ES mājas suvenīri, bet visi dalībnieki saņems veicināšanas balvas.

Ceļojums Ojāra Vācieša fantāzijās

Septembrī Latvijā tiek atzīmētas arī Dzejas dienas, kas veido lielu nemateriālās kultūras bagātību. Tādēļ 15. septembrī plkst. 12 visu vecumu bērni un viņu vecāki lūgti arī uz jautru, muzikālu, izglītojošu piedzīvojumu “Kas par traku, tas par traku!”. Tas būs ceļojums dzejnieka Ojāra Vācieša fantāzijās, viņa radīto dzejas tēlu pasaulē. Muzikālo ietēru izrādei veidos Elizabetes Balčus oriģinālmūzika, vizuālo – Ingridas Zāberes (zīmols “RECYCLED”) neparastie tērpi. Režija – Dita Balčus, piedalās aktieri Egija Silāre un Māris Bezmers, mūziķi – Elizabete Balčus, Kristiāna Abļeva un Artis Gāga.

Vietu skaits ierobežots, tāpēc iepriekš jāpiesakās, rakstot uz e-pastu esmaja@esmaja.lv. Piesakoties lūgums norādīt gan bērnu skaitu un vecumu, gan pavadāmo pieaugušo skaitu.

Eiropas kultūras mantojuma dienas šogad notiek no 14. līdz 16. septembrim, piedāvājot tematisku kultūras pasākumu programmu, kuras mērķis ir tuvināt cilvēkus kultūras mantojumam, vairojot izpratni par tā saglabāšanu un aizsardzību. Šis gads arī pasludināts par [Eiropas Kultūras mantojuma gadu](#).

Izzināt Eiropas vēlēšanas

Tāpat šajās dienās ikvienam interesentam būs iespēja saņemt informāciju par nākamgad gaidāmajām Eiropas vēlēšanām. Latvijā tās notiks 2019. gada 25. maijā. Latvija šajās vēlēšanās ir viens vēlēšanu apgabals, un Eiropas Parlamentā no Latvijas jāievēl [astoņi deputāti](#). Arī saistībā ar gaidāmajām vēlēšanām notiks vairākas aktivitātes.

■ 14. septembrī divu skolu – Rīgas Angļu ģimnāzijas un Dundagas vidusskolas – 12. klases piedalīsies arī interaktīvās nodarbībās “Eiropas vēlēšanas”. Šī jauniešiem būs iespēja, aktīvi līdzdarbojoties, apjaust, kāpēc ir svarīgi būt pilsoniski aktīviem.

■ Vēl piektdien plkst. 18.30 notiks “Prāta spēles”, kurās astoņas komandas sacentīsies erudīcijā par Latviju Eiropas Savienībā, Eiropas vēlēšanām un citām tēmām. Dalība spēlē ir bezmaksas. Informācija par komandu pieteikšanos ir publicēta [Prāta spēļu Facebook lapā](#).

Eiropas valodu nedēļa ES mājā

Atzīmējot Baltijas valstu simtgadi, 26. septembrī – Eiropas Valodu dienā – ES māja aicina iepazīt un izdziedāt latviešu, lietuviešu un igauņu valodas. Sākot no plkst. 18, apmeklētājiem būs iespēja apgūt pamatfrāzes lietuviešu un igauņu valodās, kā arī uzzināt interesantus faktus par katru no tām. Vakara gaitā arī sadziedāšanos visās trīs valodās, ko vadīs tradīciju kopa “Budēļi”.

Šajā nedēļā būs iespēja iepazīt arī citas Eiropas valodas. 25. septembrī notiks grieķu, 27. septembrī - franču, 28. septembrī - spāņu valodas meistarklases. Plašāku informāciju meklējiet www.esmaja.lv.